

Tema 5. Kultur

FAKTABLAD K9.

Fornborgar – Styresholm

Styresholm är Sveriges nordligaste fogdeborg, en historisk befästningsanläggning vid Prästmon vid Ångermanälven, cirka 300-400 meter öster om Høla folkhögskola i Torsåkers socken.

Den byggdes av Vitaliebröderna i slutet av 1300-talet. För 560 år sedan var älven, på den tiden kallad Storån, dubbelt så bred som i dag och borgen på sina kullar låg på en ö. Borgkullen var betydligt större än nu. Vårfloderna har under århundradenas lopp nagat den i kanten, samtidigt som den tack vare landhöjningen har skjutit i höjden. Vattenståndet var vid den här tiden ungefär sex meter högre än i dag.

Vitaliebröderna var ett sjörövarsällskap som härjade i Östersjötrakten i slutet av 1300-talet. De behärskade tidvis även Åbo slott samt Viborg, den senare platsen belägen i nuvarande Ryssland. Förutom Styresholm behärskade de i egentliga Sverige även Faxeholm i nuvarande Söderhamn. De innehade även Korsholm i Finland under åren 1396-1399.

Vitaliebröderna gjorde efter 1398 en överenskommelse med Drottning Margareta, vilken innebar att

Margareta övertog bl.a. Styresholm. Efter år 1400 fanns sålunda unionsdrottningens danska fogdar på borgen och drev in skatt på handel.

Ångermanland var på medeltiden indelat i skeppslag och lydte, liksom övriga Norrland, under Upplands lagman. Styresholm ingick i riksstyrelsen.

Styresholm var inte en traditionell riddarborg av sten med torn och tinnar, utan ett fort uppfört i trä och skyddat av jordvallar och vallgravar. Under medeltiden låg Styresholm på en ö mitt i älven, som då kallades Styrån. Platsen för Styresholm låg vid den tiden rätt nära kustbandet. Numera ligger Styresholm flera mil från öppna havet, på grund av landhöjningen.

Styresholm miste sin administrativa betydelse på 1400-talet och övergavs.

Styresholm är bara omnämnt i två skriftliga källor, en från 1398 och en från 1405. Det har fått historiker att debattera om hur länge fästet varit i bruk. En teori är att borgen övergavs på 1400-talets början. Men många tror att platsen varit i bruk mycket längre än så.

Styresholm sett från norr med en rest minnessten på toppen.

Foto: Thomas Birkö

Karta från Google Earth. Under medeltiden låg Styresholm på en ö mitt i älven som då kallades Styrån. Platsen för Styresholm låg vid den tiden rätt nära kustbandet. Numera ligger, på grund av landhöjningen, Styresholm flera mil från öppna havet.

Foto: Thomas Birkö

Foton från Styresholm mot söder (till vänster) och norr med Styrnäs kyrka (till höger).